

mamă «Kinderpapp» dasselbe Wort in der Bdtg. «Mutter» verdrängt hat (daher für dieses *ată, dadă* usw. eintreten). Ein *pappa* das in den Glossen in der Bedeutung «mamelon» auftaucht (Graur, *Les consonnes géminées en latin* S. 194), ist nicht überraschender als das *mamma* «*Kinderpapp», das Capidan entdeckt: hat.

Zufällig haben wir einen literarischen Beleg für dies *mamma* «Kinderspeise» in einer Stelle bei Restif de la Bretonne erhalten, auf die E. Rolland *Rom.* 25, 592 aufmerksam gemacht hat: «*Ma-man* est le nom que les enfants à la mamelle donnent à leur mère, à leur ayeule, à leurs nourrices. . . *maman*, pour ceux un peu plus grands, signifie du pain, du gâteau et toute espèce de nourriture propre aux enfants». Diese Stelle zeigt die Ungeschiedenheit der Begriffe «Mutterbrust» und «Kinderspeise» in dem Lautnexus *mam*. Rolland hat, wie REW³ s. v. *mamma* richtig sagt, Unrecht, das frz. *du nanan* mit diesem *maman* zu verknüpfen, da *nan-* (cf. ital. *ninna-nanna* «Wiegenlied», sp. *niño*, ital. *nonno* usw.) eine ähnliche Kinderwortsippe ist. Ich kenne aus Mallorca (aus Alcovers Märchen) ein *nyam nyam* (Lockwort um die Kinder zum Essen zu bringen), das wahrscheinlich auf der ganzen Welt verbreitet ist. Frieda Kocher, Reduplikationsbildungen im Französischen und Italienischen S. 23 verzeichnet jura. *meme* «Milch», *memem*, morv. *faire mamanne* «Tätigkeit des Essen und Trinkens», mail. *gnam gnam* «Speise» usw.

Eine andere Erklärung des Suffixes von *mămăligă* als die Pușcariu's ist die bei Pascu, *Sufixele românești* S. 249 angedeutete (-*ulă* + -*igă*).

LEO SPITZER

Istanbul.

BĂRĂGAN

După Hasdeu, *Et. Magn.*, III, 2481—2482, avem: 1) *Bărăgan* sau Baragan, n. pr. «plain très étendue et inculte dans le district de Ialomitza, entre le fleuve Ialomitza et le Danube»; 2) *bărăgan*, s. a., «lieu inculte, désert en général». Tiktin, *Dict. rom.-germ.*, 156, ne spune același lucru.

Avem frumoase descrieri ale *Bărăganului* de V. Alecsandri (*Poezii*, III, 89), Al. Odobescu (*Pseudo-kynegetikos*, 7), etc.

Cihac, *Dict. d'ét. daco-rom.*, II, 6, derivă *Bărăganul* la început din rus. *balaganu* « baraque d'été des Kamtchadales, échoppe de saltimbanque dans les foires »; apoi renunță la această etimologie și propune turc. *bî-âbân*, vulg. *bejâban* « plaine inculte, désert ». Șăineanu, *El. turc.*, p. 116, îl derivă din turc. hibrid *berr-ijaban* < arab. *berr* « champ » + pers. *jabân* « désert », din care s'ar fi desvoltat mai întâi *baraban*, apoi *Baragan*. Jireček (*Einige Bemerkungen über die Überreste der Petschenegen und Kumanen*, etc., în *Sitzungsber. d. Böhm. Gesellsch. d. Wiss.*, 1880, p. 11) crede *Bărăganul* de origine pecenegă ori cumană. D-l Iorga (*Mélanges offerts à Schlumberger*, I, 21) identifică numcle *Bărăganului* cu *ἐμβολή Βεργύωνων*, cetire greșită în ediția din Bonn a croniciei l i Nikephoros (*Breviarium*), în loc de *Βεργύωνων* (cf. ed. De Boor, Leipsig, 1880, p. 73, și P. Mutafčiev, *Bulgares et Roumains dans l'histoire des pays danubiens*, Sofia, 1931, p. 156—157). D-l R'sonyi, în *Archivum Europae centro-orientalis*, Budapest, I—1935, p. 226—227, n. 12, îl scoate la origine nume de persoană (citând dintr'un cântec eroic din regiunea Minussinsk numele eroului *Barakanu*), care nu se poate despăți de numele de loc *Baragan* din Crimeea, spre sud-est de Karasubazar, etc., și-l derivă (cu semnul întrebării) din *bara* « nom d'un médicament » și *quan* « nom de dignité ».

Hasdeu, *l. c.*, îl pune în legătură cu *bară* « baltă », *bărăcă*, *bărăciune*, *bărăce*, *bărăcie*. Din *bară* s'ar fi desvoltat cu sufixul *-ac*, *-ag*, *barac*, *barag*, iar din acesta cu sufixul intensiv *-an Bărăgan* « grand marais, grand étang, grand étendue d'eau stagnante »¹⁾.

Această etimologie și-o întemeiază Hasdeu pe faptul că: « Regiunea întregă învecinată cu Dunărea a fost totdeauna privită la noi de popor ca b a l t ă , și tocmai de aceea vântul sudic se chiamă B ă l t ă r e ț . Acea baltă, negreșit, nu era Dunărea, ci numai zona marelui fluviu. Aceasta e mai cu seamă potrivit în privința jude-

¹⁾ Să se compare *Baracul* în Brăila și Vlașca, *Baraca*—în Râmnicul-Sărat, pe care I. Iordan, *Rum. Toponomastik*, II—III. Teil, Bonn u. Leipzig, 1926, p. 197, le derivă din *barac*, *-ă* « câne flocoș la păr și cu mustăți mari la bot » < turc. *baraq* « chien poilu, chien de chasse, grand épagneul originaire de Tartarie et de Sibérie », *Bărăcești* în Prahova. Tot așa și n. pers. *Barac*, derivat de V. Bogrea, *Dacoromania*, II, 413—414, tot din *barac* « câne » < turc. *baraq* « Pudel » (cf. și srb., bg. *barak*, idem). Cf. și Rásonyi, *l. c.*, p. 231, n. 51.

țului Ialomița, unde Dunărea se bifurcă prin așa numita « Borce », astfel că într'o epocă oarecare o vastă întindere de pământ de acolo trebuia să fi fost pururea acoperită de ape stătătoare sau mocirle, adică de ceea ce se chiamă românește b a r ă. *Baraganul* nu este altceva decât o imensă mlaștină secată, care a rămas nesănătoasă și neroditoare ».

Hasdeu citează două documente în care întâlnește mai întâiu numele *Bărăganului*.

În cel dintâi, care este din 1579 (*Cuv. den bătr.*, I, 259), se vorbește despre « drumul *Bărăganului* » (през път Бѣраганов). Acest document poate să ne arate: 1) că forma cu *ă* este mai veche decât forma cu *a* în silaba întâia, deci *Baragan* ar fi o asimilație din *Bărăgan*; 2) că numele nu poate fi turcesc propriu zis, ci, dacă este de origine turcă, poate fi cel mult cuman ori peceneg.

Al doilea document este din anul 1615 (Cond. MSS. a mănăstirii Hurezu, f. 410, în Arh. Statului din București). Acesta ne spune: « de-acia în lacurile albe, de-acia în lacul cu crucea, la puțul lui B ă r ă g a n, în lacul care să chiiamă al satului », și este potrivit să ne arate că *Bărăgan* ar putea fi la origine nume de persoană, cum crede și Rásonyi, *l. c.*

Într'un al treilea document dela 1816 se vorbește de « *Boroganii* de sus... , *Bărăganii* tătărești » (« Uricariul », XI, p. 321).

Fie că este vorba de un apelativ, fie că este vorba de un nume de persoană dela care trebuie să pornim pentru a explica numele topic *Bărăgan* (cf. n. pers. *Vivor*, *Furtună*, *Vântu*, *Crivăț*, slav. *Séverъ* alături de topicile *Bihor*, *Viforlat*, *Vihorlat*, *Viforoasa*, *Vânta*, *Severin*, etc.), originea cumană sau pecenegă a acestuia pare a fi foarte probabilă. Și anume în această direcție ne trimite ciagat. *borayan* « Schneesturm », turkest. oriental, kirgiz *burayan* « heftiger Sturm, Wirbelwind, Wind mit Schnee und Regen », osm. *burayan*, *borayan*, idem, un derivat al radicalului *bora-* « stürmen » (cf. și *boran*, *buran* « Sturm, Schneesturm »), pe care Radloff, IV, 1662, 1808, 1818, îl pune în legătură cu gr. βορεάς « der Nordwind, ein heftiger Wind, der Sturm » (cf. și Németh Gy., *A honfoglaló magyarság kialakulása*, Budapest, 1930, p. 52, Nr. 3). Din *borayan* s'ar fi putut naște forma *Bărăgan*, iar din aceasta *Bărăgan*.

În cazul când trebuie să pornim dela un nume de persoană, cum mi se pare mai probabil, sensul de « lieu inculte, désert en général » este ulterior.

BARANCĂ

La I.-A. Candrea, *Dicționarul enciclopedic ilustrat « Cartea Românească »*, p. 123, găsesc, fără etimologie, cuvântul *barancă* (plur. -ance) s. f. « piele de miel tăiat îndată după fătare, sau dela acela a cărui mamă a fost junghiată până a nu făta ».

Barancă nu se poate despărți de ung. *bárányka* « mielușel », diminutivul lui *bárány* « miel », care derivă din slavul *baranъ* « aries », « verveux », din care de asemenea am putea avea un diminutiv derivat cu suf. -ьko, -ьko.

BEDEARCĂ

În același dicționar, p. 137, găsim cuvântul *bedearcă* cu sensul « un fel de covățică de lemn, găurită deasupra, în care se pune chiagul de strecurat », pentru care se trimite la rut. *breda*. Într'adevăr este vorba de o formă cu *b-*, deci *bederke*, a ungurescului *vederke*, diminutivul lui *veder* < slav. *vědro* ; comp. și *vadră*.

BOACĂNĂ

I.-A. Candrea în *Dicționarul enciclopedic ilustrat « Cartea Românească »*, p. 154, interpretează cuvântul *boacăină* prin « neprițită, neghioabă, prea din cale afară de prostească », iar *Dicț. Acad. Rom.*, I, p. 584, ne spune că se găsește numai în expresii ca *A făcut-o sau a făcut una (prea) boacăină* = « prea de tot, de oaie »; *alta mai boacăină* = « mai lată », etc.; că se întrebunțează familiar, spre a caracteriza o acțiune neașteptată, neprițită, prostească, nepotrivită, cum se vede din următoarele exemple: Dacă le făcea... acestea d-l Lesviodax... apoi cu cât mai boacăine le croiau... predecesorii d-sale (Hasdeu, *Istoria critică a Românilor*, I, București, 1875, p. 126). *L-am prins cu alta mai boacăină* (Caragiale, *Teatru*, I, 134, la Tikin, *Dicț. rom.-germ.*, 203). *Câte-ai făcut boacăine de când m'ai luat și până acuma, toate-au fost cum au*

fost; dar asta le-au făcut vârf (Șezătoarea, IX, 53). Și li-i frică să n'o necăjească [pe Dochia] și să le aducă altele și mai boacâne (C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, *Sărbătorile poporului, cu obiceiurile, credințele și unele tradiții legate de ele*, București, 1909, p. 33). Ai mai făcut și altele boacâne de tot (Ghibănescu, *Baba Vodoaia și Dascalul Dumitrache*, Iași, 1895, p. 37, la Tikin, *Dicț. rom.-germ.*).

Boacâne este numele unor jocuri de copii (Slobozia-Conache, în Covurlui, Hasdeu, *Chest.*, III, 402).

Întrebuintarea cu funcțiune adjectivală, găsită la Alecsandri, *Teatru*, 1313 (*Orice privesc, e boacăn, trist, urît*), este neobișnuită.

Boacănă din punct de vedere etimologic, evident, este identic cu ungurescul *bakkana*, *bakkanó* «groapă (în drum)», «hop», «loc care scutură», «izbește», etc., iar acesta derivă din *bakkan* «izbesc», «scutur», etc. Să se compare și: *bele-bakkant* «a se amesteca fără rost în vorbă» (*Jobb lett volna, ha bele sem bakkantsz*), *elbakkant* (*elbakkantja magát* = «elsz ilja magát» = «a o sfecli», «a greși în vorbă», *No te ugyan szépen elbakkantottad magad*), *kibakkant* «a flecări», «a trăncăni», «a spune ceva ce nu trebuie» (*Ez az ostoba gyerek ott volt, azután szépen kibakkantotta*) la Szinnyi, *Magyar tájszótár*, I, 86. Am auzit expresia ungurească *Ime a bakkánót!* = «iată lucrul neașteptat» sau «ciudat» și *Ez aztán bakkánót!* «Aceasta apoi este boacănă!».

Să se compare și expresia românească *dă în gropi* despre omul prost: Tu numai nu dai în gropi, de prost ce ești! (Creangă, *Pov.*, 52).

MONT

La Tikin, *Dicț. rom.-germ.*, 1008, găsim cuvântul *mont* cu sensul de «Stumpf», «Stummel», deci «ciuntitură, bont, partea care rămâne după retezarea unei mâini, unei cozi», și se dau exemple: *I s'au curmat mâinile de au picat palmele dela încheetură în jos, și el au rămas ciunt, numai cu monturile de mâini* (Sbiera, *Pov.*, 31). *Coadă vacilor bune este lungă și stufoasă, iar montul cozii ajunge la genunchi* (Lit.).

În *Dicționarul enciclopedic «Cartea Românească»* al lui I.-A. Candrea, după ce se dă acest sens și unul din exemplele de mai

sus, se adaogă: « *Pr. ext. pl.* Resturi, rămășițe: *au rămas niște monturi de cafea neagră* (Ștefan Pașca, *Glosar dialectal*) ».

Amândouă dicționarele citate trimit pentru etimologie la *bont* « ciuntit, cu vârful retezat, ciung », a cărui etimologie n'a fost lămurită până acum.

Nu putem spune cu siguranță dacă în cele două sensuri avem de a face cu un singur cuvânt, ori este vorba de două omonime cu sensuri apropiate. Ceea ce putem spune, este că *mont* cu sensul de « resturi, rămășițe » este identic cu ung. *mont* = « *törköly* » = « rămășițele de pe urma stoarcerii strugurilor », « trevere », « drojdii » (Szinnyei, *Magyar Tájszótár*, I, 1474), pentru că găsim lămuriri în *Magyar Nyelőr*, XXVIII, 219 și 276, unde se arată că acest cuvânt se găsește, cu sensul de « trevere », mai întâiu într'o însemnare din anul 1628, apoi în Sălagiu, Ugocea. În Makó se numește *montliszt* făina cea mai fină, în vreme ce făina mai proastă are numele de *kenyérliszt*.

Redactorul arată că *montliszt*, *muntliszt*, care se aude și dincolo de Dunăre, este identic cu germ. *Mundmehl*.

N. DRĂGANU